

خطبه اول

نهج البلاغه مجموعه‌ای از سخنرانی‌ها، نامه‌ها و سخنان کوتاه حضرت امیرالمؤمنین، امام علی (علیه السلام) است که توسط یک دانشمند بزرگ شیعه به نام سید رضی (رحمه الله) جمع‌آوری شده است. در نهج البلاغه موضوعات مختلفی بیان شده است و ما به خواست خدا از این شماره مروری می‌کنیم بر این موضوعات. چون نهج البلاغه از قسمت سخنرانی‌ها یا همان خطبه‌ها شروع شده است، ما هم از خطبه اول آغاز می‌کنیم:

خدا

خداوند را به چه چیز بشناسم؟

به بزرگی خداوند و یگانگی او اشاره می‌شود و این که فراتر از دسترس عقل و سخن ماست و نمی‌توان با توصیفات انسانی، ذاتش را به تصویر کشید. بسیار مهم است که شناخت ما از خدا خالی از تصورات نادرست مثلاً درباره صفات و ویژگی‌های او یا مکان او باشد. این بخش از خطبه، محتوایی مهم و عمیق در موضوع خداشناسی دارد که مورد توجه دانشمندان به‌ویژه متخصصان در علم کلام، فلسفه و عرفان بوده است.

جهان

جهان چگونه برآمد؟

برای آن که به شناخت مخاطب از قدرت خداوند اضافه کند، درباره مراحل آفرینش هستی توسط خداوند سخن می‌گوید و با استفاده از تشبیه‌هایی زیبا سعی می‌کند از این مراحل، تصویری زنده به دست دهد؛ البته تصور این اتفاقات، چندان آسان نیست و حتماً لازم است اطلاعات علمی بیشتری در دست داشت تا بتوان به درکی دقیق‌تر از این سخنان حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) رسید.

فرشتگان

فرشتگان به چه کار مشغول‌اند؟

به وجود انبوه فرشتگانی که هر کدام وظیفه‌ای در دستگاه هستی دارند، اشاره می‌شود و انواع آن‌ها را بیان می‌کند. برخی از فرشتگان فقط عبادت می‌کنند، برخی پیام خدا را به پیامبران می‌رسانند، برخی به اجرای دستورات خدا و جاری کردن خواست او مشغول‌اند، برخی هم از بنده‌های خدا مراقبت می‌کنند و خلاصه هر کدام در جایگاهی به کاری مشغول‌اند.

آدم

داستان آدم چیست؟

در این بخش وارد داستان آدم می‌شویم. این که چگونه اجزای او خلق شد و با دمیده شدن روح خدا جان گرفت و از عقل بهره‌مند شد و هر چه که برای زندگی‌اش لازم داشت به او داده شد. سپس به جریان سجده فرشتگان و سرپیچی شیطان و مهلت گرفتنش اشاره می‌شود که چگونه به فریب انسان و خروجش از بهشت و فرودش بر زمین انجامید؛ زمینی که جایگاه آزمایش بود.

نهج البلاغه

دریای

حکمت

پیامبران چرا پیامبران آمدند؟

وقتی انسان به زمین آمد و از نسل او انسان‌های بسیاری پدید آمدند، وجود کسانی که حقایق را به آن‌ها یادآوری کند و از فریب شیطان دور کند ضرورت یافت. در این بخش از خطبه به وظیفه بسیار مهم و سنگین پیامبران اشاره می‌شود که پیمان الهی و نشانه‌های او را به یاد مردم می‌آوردند و عقل آن‌ها را از زیر بار توهّمات بیرون می‌کشیدند و پرورش می‌دادند.

پیامبر اسلام مأموریت حضرت محمد ﷺ چه بود؟

او پیامبری بود که خبر آمدنش با نشانه‌هایی مشهور به پیامبران قبلی داده شده بود. حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام به وضعیت سیاه بشریت و انحراف‌ها و بدبختی‌های انسان زمان بعثت پیامبر اشاره می‌کند و این که چگونه پیام آخرین پیامبر خدا آن‌ها را از جهل و گمراهی نجات داد و البته وقتی از جهان رخت بربست، پیروان خود را به حال خود رها نکرد و علامتی محکم و دائم در میانشان گذارد.

قرآن قرآن به چه کار می‌آید؟

قرآن همان علامت محکم و دائم است که همه اصول زندگی پاک و راه روشن سعادت را بیان کرده است. این بخش از خطبه، محتوای آسمانی قرآن را شرح می‌دهد و به گوناگونی انواع مطالب آن اشاره می‌کند. البته فهم کامل همین قطعه از سخنان امیرالمؤمنین خودش به توضیحاتی نیاز دارد تا منظور ایشان کاملاً معلوم شود و ظاهراً ایشان در این جا قصد داشته‌اند فقط به اهمیت فراوان قرآن اشاره‌ای گذرا داشته باشند.

حج چرا حج مهم است؟

در بخش پایانی، یکی از احکام مهم دین اسلام یعنی حج مورد توجه قرار می‌گیرد و برای نشان دادن فلسفه حج، این مناسک رازآلود، تشبیه می‌شود به ورود جانداران به چشمه‌ای زلال، و طواف کنندگان تشبیه می‌شوند به کبوترانی که با شور و شادی فراوان به حرم امن خدا پناه می‌آورند، و این چرخش باشکوه تشبیه می‌شود به حرکت فرشتگان به گرد عرش الهی. خطبه اول با همین توصیفات دل‌نشین و شوق‌آفرین و اشاره‌ای به فرمان وجوب حج پایان می‌پذیرد. ●